A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2009. július 16. *

A C-168/08. sz. ügyben,

az EK 68. cikk és az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Cour de cassation (Franciaország) a Bírósághoz 2008. április 16-án érkezett, 2008. április 21-i határozatával terjesztett elő az előtte

Laszlo Hadadi (Hadady)

és

Csilla Marta Mesko, férjezett neve: Hadadi (Hadady)

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (harmadik tanács),

tagjai: A. Rosas tanácselnök, A. Ó Caoimh (előadó), J. Klučka, P. Lindh és A. Arabadjiev bírák,

* Az eljárás nyelve: francia.

főtanácsnok: Juliane Kokott,
hivatalvezető: M. Ferreira főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2009. február 5-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– Hadadi (Hadady) L. képviseletében C. Rouvière ügyvéd,

– Mesko Cs. M. képviseletében A. Lyon-Caen és F. Thiriez ügyvédek,

– a francia kormány képviseletében G. de Bergues, A.-L. During és B. Beaupère-Manokha, meghatalmazotti minőségben,

– a cseh kormány képviseletében M. Smolek, meghatalmazotti minőségben,

– a német kormány képviseletében J. Möller és B. Kemper, meghatalmazotti minőségben,

– a magyar kormány képviseletében Szíjjártó K. és Kurucz M., meghatalmazotti minőségben,

– a lengyel kormány képviseletében M. Dowgielewicz, meghatalmazotti minőségben,

– a szlovák kormány képviseletében J. Čorba, meghatalmazotti minőségben,

– a finn kormány képviseletében A. Guimaraes-Purokoski, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Közösségek Bizottsága képviseletében V. Joris és S. Saastamoinen, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2009. március 12-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i, 2201/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 338., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 243. o.) 3. cikke (1) bekezdésének értelmezésére vonatkozik.

2 A kérelmet a Hadadi (Hadady) L. és Mesko Cs. M. közötti, a Pesti Központi Kerületi Bíróság által hozott ítélet francia bíróságok általi elismerése tárgyában indult peres eljárás keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

A közösségi szabályozás

Az 1347/2000 rendelet

3 A házassági ügyekben és a házastársaknak a közös gyermekkel kapcsolatos szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2000. május 29-i 1347/2000/EK tanácsi rendelet (HL L 160., 19. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 1. kötet, 209. o.) (4), és (12) preambulumbekezdése alapján:

„(4) A joghatóságot és végrehajtást szabályozó egyes nemzeti jogszabályok közötti különbségek akadályozzák a személyek szabad mozgását és a belső piac megfelelő működését. Ennek megfelelően a házassággal és a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben a határozatok gyors és automatikus elismerése és végrehajtása céljából indokolt a joghatósági összeütközésre vonatkozó szabályok egységesítésére és az alaki követelmények egyszerűsítésére irányuló rendelkezéseket alkotni.

[…]

(12) Az e rendeletben elfogadott joghatósági okok azon a szabályon alapulnak, hogy valós kapcsolatnak kell lennie az érintett fél és a joghatóságot gyakorló tagállam között […]”

4 Az 1347/2000 rendeletnek a házasság felbontása, a különválás és a házasság érvénytelenítése tekintetében irányadó joghatóságra vonatkozó általános szabályokat meghatározó 2. cikke helyébe a 2201/2003 rendelet 3. cikke lépett, amelynek szövege az előző cikkel megegyezik.

A 2201/2003 rendelet

5 A 2201/2003 rendelet (1) és (8) preambulumbekezdésének értelmében:

„(1) Az Európai Közösség célul tűzte ki egy szabadságon, biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megteremtését, ahol biztosított a személyek szabad mozgása. E célból a Közösségnek egyebek között olyan intézkedéseket kell elfogadnia a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén, amelyek a belső piac megfelelő működéséhez szükségesek.

[…]

(8) A házasság felbontására, a különválásra, illetve a házasság érvénytelenítésére vonatkozó határozatok tekintetében ezt a rendeletet csak a házassági kötelékek

felbontására kell alkalmazni, és a rendelet nem foglalkozik olyan kérdésekkel, mint például a házasság felbontásának jogalapja, a házasság vagyonjogi következményei vagy egyéb járulékos vonatkozások.”

6 A 2201/2003 rendelet 1. cikke (1) bekezdésének értelmében ezt a rendeletet a bíróság jellegétől függetlenül az alábbiakkal kapcsolatos polgári ügyekben: a házasság felbontásának, különválás vagy a házasság érvénytelenítésének esetében kell alkalmazni.

7 A hivatkozott rendelet „Általános joghatóság” című 3. cikkének (1) bekezdése a következőket mondja ki:

„(1) A házasság felbontásával, különválással vagy a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos ügyekben annak a tagállamnak a bíróságai rendelkeznek joghatósággal, amelynek területén:

a) a házastársak szokásos tartózkodási hellyel rendelkeznek, vagy:

– a házastársak legutóbb szokásos tartózkodási hellyel rendelkeztek, amennyiben egyikük még mindig ott tartózkodik, vagy

– az alperes szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy

– közös kérelem esetén a házastársak egyike szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, vagy

– a kérelmező szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, ha a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább egy évig ott tartózkodott, vagy

– a kérelmező szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik, amennyiben a kérelem benyújtását közvetlenül megelőzően legalább hat hónapig ott tartózkodott, és/vagy az adott tagállam állampolgára, vagy az Egyesült Királyság és Írország esetében ott van a »domicile«-ja (lakóhelye);

b) amelynek mindkét házastárs állampolgára, illetve az Egyesült Királyság és Írország esetében mindkét házastárs ott rendelkezik »domicile-lal« (lakóhellyel).”

8 A hivatkozott rendelet „A 3., 4. és 5. cikk szerinti joghatóság kizárólagos jellege” című 6. cikke így rendelkezik:

„Azon házastárs ellen, aki:

a) valamely tagállam területén szokásos tartózkodási hellyel rendelkezik; vagy

b) valamely tagállam állampolgára, illetve az Egyesült Királyság és Írország tekintetében »domicile«-lal (lakóhellyel) rendelkezik az utóbbi tagállamok egyikének területén,

más tagállamban kizárólag a 3., 4. és 5. cikknek megfelelően indítható eljárás.”

9 A 2201/2003 rendelet „A bíróság megkeresése” című 16. cikke a következőket írja elő:

„(1) Egy bíróság megkeresettnek tekintendő:

a) az eljárást megindító irat, illetve azzal egyenértékű irat bírósághoz történő benyújtásának időpontjában, amennyiben a kérelmező ezt követően nem mulasztja el az alperes részére történő kézbesítés érdekében számára előírt intézkedések megtételét;

vagy

b) amennyiben az iratot a bírósághoz való benyújtás előtt kell kézbesíteni, abban az időpontban, amikor azt a kézbesítésért felelős hatóság megkapja, feltéve hogy a kérelmező a későbbiekben nem mulasztja el az iratnak a bírósághoz történő benyújtása érdekében számára előírt intézkedések megtételét.”

10 A hivatkozott rendelet 19. cikke a következőket tartalmazza:

„(1) Amennyiben ugyanazon felek közötti házasságfelbontással, különválással vagy a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos eljárást különböző tagállamok bíróságai előtt indítottak, a később megkeresett bíróság az elsőként megkeresett bíróság joghatóságának megállapításáig hivatalból felfüggeszti az eljárást.

[…]

(3) Amennyiben az elsőként megkeresett bíróság joghatóságát megállapítják, a később megkeresett bíróság az előbbi bíróság javára megállapítja saját joghatóságának hiányát.

Ebben az esetben az a fél, aki a később megkeresett bíróságnál indított eljárást, azt az elsőként megkeresett bíróságnál is megindíthatja.”

11 Ugyanezen rendelet „A határozat elismerése” című 21. cikkének (1) és (4) bekezdése értelmében:

„(1) Valamely tagállamban hozott határozatot a többi tagállamban külön eljárás nélkül elismerik.

[…]

(4) Ha egy határozat elismerése valamely tagállam bírósága előtt előkérdésként merül fel, ez a bíróság határozhat ebben a kérdésben.”

12 A 2201/2003 rendelet „Az eredetileg eljáró bíróság joghatósága felülvizsgálatának tilalma” című 24. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Az eredeti eljárás helye szerinti tagállam bíróságának joghatósága nem vizsgálható felül. A 22. cikk a) pontjában és a 23. cikk a) pontjában említett közrendre vonatkozó vizsgálat a 3–14. cikkben megállapított joghatósági szabályokra nem alkalmazható.”

13 A 2201/2003 rendelet „Átmeneti rendelkezések” című VI. fejezetében található 64. cikkének (1) és (4) bekezdése a következőképpen szól:

„(1) E rendeletet csak a 72. cikk szerinti alkalmazási időpontot követően megindult jogi eljárásokra, elkészített, illetve nyilvántartásba vett végrehajtható okiratokra és a felek által megkötött egyezségekre alkalmazandók.

[…]

(4) Az 1347/2000/EK rendelet hatálybalépése előtt indított eljárások keretében az e rendelet alkalmazási időpontja előtt, ám az 1347/2000/EK rendelet hatálybalépése után hozott határozatokat e rendelet III. fejezetének rendelkezéseivel összhangban kell elismerni és végrehajtani, feltéve hogy azok házasság felbontására, különválásra, illetve házasság érvénytelenítésére vagy e házassági eljárások alkalmával a házastársaknak a közös gyermekekkel kapcsolatos szülői felelősségére vonatkoznak, és hogy a joghatóságot olyan szabályok alapján állapították meg, amelyek megegyeznek vagy az e

rendelet II. fejezetében, vagy az 1347/2000/EK rendeletben, vagy az eredeti eljárás helye szerinti tagállam és a megkeresett tagállam között kötött és az eljárás megindulásakor hatályban levő egyezménnyel."

14 A 2201/2003 rendelet 72. cikkének értelmében a rendelet 2004. augusztus 1-jén lép hatályba és 2005. március 1-jétől kell alkalmazni, a 67., 68., 69. és a 70. cikk kivételével, amelyeket 2004. augusztus 1-jétől kell alkalmazni.

A francia szabályozás

15 A polgári törvénykönyv 1070. cikkének negyedik bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Az illetékességet a kérelem időpontjában, illetve a házasság felbontása esetén az eredeti kereset benyújtásának időpontjában érvényes szokásos tartózkodási hely alapozza meg."

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

16 1979-ben Hadadi L. és Mesko Cs. M. – mindketten magyar állampolgárok – Magyarországon házasságot kötöttek. 1980-ban Franciaországba vándoroltak ki, és az előzetes döntéshozatalra utaló határozat szerint a mai napig e tagállamban tartózkodnak. 1985-ben a házastársak megszerezték a francia állampolgárságot, ezért mindketten rendelkeznek mind a magyar, mind a francia állampolgársággal.

17 2002. február 23-án Hadadi L. a Pesti Központi Kerületi Bíróságon kérelmezte a házasság felbontását.

18 Mesko Cs. M. 2003. február 19-én kérelmezte a házasság felbontását a Tribunal de grande instance de Meaux (Franciaország) előtt házastársi kötelesség megsértése miatt.

19 2004. május 4-én, vagyis Magyarországnak az Európai Unióhoz való 2004. május 1-jén történt csatlakozását követően a Pesti Központi Kerületi Bíróság kimondta Hadadi L. és Mesko Cs. M. házasságának felbontását. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat szerint ez az ítélet jogerőre emelkedett.

20 A Tribunal de grande instance de Meaux családjogi ügyekben eljáró bírója 2005. november 8-i végzésével Mesko Cs. M. házasság felbontása iránti keresetét elfogadhatatlannak nyilvánította.

21 A Mesko Cs. M. által e végzés ellen benyújtott fellebbezést követően a Cour d'appel Paris (párizsi fellebbviteli bíróság, Franciaország) úgy ítélte meg, hogy a Pesti Központi Kerületi Bíróságnak a házasság felbontására vonatkozó ítélete nem elismerhető, és ennek következtében Meskó Cs. M. házasság felbontására irányuló kérelmét elfogadhatónak nyilvánította.

22 Hadadi L. a Cour d'appel Paris ítéletével szemben jogorvoslati kérelmet nyújtott be Cour de Cassation-hoz (Franciaország) arra hivatkozva, hogy a fenti bíróság a 2201/2003 rendeletnek kizárólag a házastársak szokásos tartózkodási helyére vonatkozó 3. cikke (1) bekezdésére alapozva zárta ki a magyar bíróságok joghatóságát, anélkül, hogy megvizsgálta volna, hogy e joghatóság ugyanezen rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontja szerint a házastársak magyar állampolgárságából is eredhet-e.

23 E körülmények között a Cour de cassation felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1. Úgy kell-e értelmezni a [2201/2003/EK rendelet] 3. cikk[e] (1) bekezdésének b) pontját, hogy abban az esetben, ha a házastársak egyaránt rendelkeznek az eljárást folytató bíróság államának állampolgárságával és az Európai Unió egy másik tagállamának állampolgárságával, az eljáró bíróság helye szerinti állampolgárság veendő figyelembe?

2. Ha az első kérdésre adott válasz nemleges, akkor úgy kell-e értelmezni e rendelkezést, hogy abban az esetben, ha mindkét fél rendelkezik mindkét tagállam állampolgárságával, a legszorosabb kapcsolatot tükröző állampolgárságot kell figyelembe venni?

3. Ha a második kérdésre adott válasz nemleges, úgy kell-e tekinteni, hogy a szóban forgó rendelkezés a házastársaknak pótlólagos lehetőséget biztosít, és így választhatnak azon két tagállam bíróságai között, amelyek állampolgárságával mindketten rendelkeznek?"

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Előzetes megjegyzések

24 Az alapeljárás tárgya a Mesko Cs. M. által Franciaországban 2003. február 19-én benyújtott házasság felbontása iránti keresete. Az aktából kitűnik, hogy e kereset elfogadhatóságának vizsgálata keretében a Pesti Központi Kerületi Bíróság házasság felbontását kimondó 2004. május 4-i ítéletének elismerése előzetes kérdésnek minősül. A 2201/2003 rendelet 21. cikkének (4) bekezdése értelmében a francia bíróságok

joghatósággal rendelkeznek e kérdés eldöntésére. A Cour de cassation e körülmények között intézte a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének értelmezésére vonatkozó kérdéseit a Bírósághoz.

25 Meg kell jegyezni, hogy a hivatkozott rendelet 72. cikkének értelmében e jogszabály 2004. augusztus 1-jén lépett hatályba, és 2005. március 1-je óta alkalmazandó.

26 Egyébiránt az 1347/2000 rendelet a Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság csatlakozásának feltételeiről, valamint az Európai Unió alapját képező szerződések kiigazításáról szóló, a csatlakozási szerződéshez csatolt okmány (HL 2003. L 236., 33. o.) 2. cikkének értelmében Magyarországon csupán 2004. május 1-jétől volt hatályos.

27 Ebből következően a Pesti Központi Kerületi Bíróság által 2004. május 4-én hozott házasságot felbontó ítélet az 1347/2000 rendelet Magyarországon történt hatályba lépését megelőző időpontban indított kereset alapján, ám e rendelet Magyarországon történt hatálybalépését követően született. Meg kell jegyezni továbbá, hogy a magyar bíróság a hivatkozott ítéletet 2005. március 1-jét, vagyis a 2201/2003 alkalmazási időpontját megelőzően hozta meg.

28 Ezért, amint arra a francia, lengyel, német és szlovák kormány is hivatkozik, a hivatkozott ítélet elismerését a 2201/2003 rendelet 64. cikkének (4) bekezdése szerint kell értelmezni, mivel az eljárás megindítása és az ítélet meghozatala a 2201/2003 rendelet 64. cikkének (4) bekezdésében meghatározott időbeli hatálya alatt történt.

29 E rendelkezés értelmében a házasságot felbontó ítéletet ezért a 2201/2003 rendelet szerint el kell ismerni, ha olyan joghatósági előírásokat alkalmaztak, amelyek

összhangban vannak e rendelet II. fejezetével, az 1347/2000 rendelettel vagy egy olyan egyezménnyel, amely az eljárás megindításakor a határozat meghozatalának helye szerinti tagállam, vagyis a Magyar Köztársaság és a megkeresett tagállam, vagyis a Francia Köztársaság között hatályban volt.

30 Az iratokból nem derül ki, hogy a Pesti Központi Kerületi Bíróság mely rendelkezésekre alapította a joghatóságát és hogy e rendelkezések pontosan mit tartalmaznak. Mindazonáltal e körülmény irrelevánsnak tekintendő, amennyiben a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének alkalmazása alapján a magyar bíróságok joghatósága megállapítható volt, függetlenül attól, hogy e bíróság pontosan milyen joghatósági rendelkezést is alkalmazott. Vagyis lényegében a jelen előzetes döntéshozatalra utaló határozat annak meghatározására vonatkozik, hogy az alapeljárás körülményei között hivatkozott rendelkezés alkalmazásával a magyar bíróságok joghatósággal rendelkezhettek-e a Hadai L. és Mesko Cs. M. házasságának felbontására vonatkozó jogvita eldöntésére.

31 Végül igaz, hogy Mesko Cs. M. Bíróság előtti írásbeli észrevételeiben előadja, hogy csak hat hónappal a Hadadi L. által a Pesti Központi Kerületi Bíróság előtti házasság felbontása tárgyában indított eljárás megindítását követően szerzett tudomást arról. Arra ugyanakkor nem hivatkozott, hogy Hadadi L. elmulasztotta volna megtenni az őt a beadvány kézbesítése tekintetében terhelő intézkedéseket, és hogy így a 2201/2003 rendelet 16. cikke értelmében úgy tekinthető, hogy a magyar bíróság ezen időpontban nem minősült megkeresettnek. Az iratokból kiderül egyebekben, hogy Mesko Cs. M. megjelent a Pesti Központi Kerületi Bíróság előtt. Továbbá a magyar kormány a Bíróság által a tárgyalás során neki feltett kérdésre adott válaszában kifejtette, hogy a nemzeti jogban a megkeresett bíróság az előtte indított kereset benyújtásának időpontját követően haladéktalanul intézkedik a kereset alperesnek való kézbesítéséről. E körülmények között abból a feltételezésből kell kiindulni, miszerint a Pesti Központi Kerületi Bíróságot a hivatkozott 16. cikk alapján szabályosan megkeresettnek kell tekinteni.

Az első kérdésről

32 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy abban az esetben, ha a házastársak egyaránt rendelkeznek az eljárást folytató bíróság államának állampolgárságával és az Európai Unió egy másik tagállamának állampolgárságával, az eljáró bíróságnak a saját tagállama helye szerinti állampolgárságot kell-e figyelembe vennie.

33 Elöljáróban emlékeztetni kell, hogy az alapeljáráshoz hasonló esetekben a 2201/2003 rendelet 64. cikke (4) bekezdésében kimondott elismerésre vonatkozó átmeneti szabályozás alapján eljáró bíróságok kötelesek egy másik tagállam bíróságainak joghatóságáról dönteni. Ezeket az eseteket meg kell különböztetni azoktól a helyzetektől, amelyekre közvetlenül a 2201/2003 rendelet III. fejezetének rendelkezései alkalmazandók, amelyek azon bírósági határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkoznak, amelyek tekintetében a hivatkozott rendelet 24. cikke megtiltja az eredetileg eljáró bíróság joghatóságának felülvizsgálatát.

34 Az iratokból kitűnik, hogy az alapeljárásban megtámadott ítéletben a cour d'appel de Paris úgy ítélte meg, hogy a Pesti Központi Kerületi Bíróság joghatósága Hadadi L. magyar állampolgárságán alapul – amely joghatósági okról a francia nemzetközi joghatóságra vonatkozó szabályok nem rendelkeznek – „valójában nagyon ingatag", miközben a házastársak tartózkodási helye szerinti (franciaországi székhelyű) bíróság joghatósága ehhez viszonyítva sokkal erősebb.

35 Az Európai Közösségek Bizottsága álláspontja szerint az első előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdést a Cour de cassation azért terjesztette elő, mert a francia állampolgárság és egy másik állam állampolgársága közötti kollízió esetén az eljáró francia bíróságok „legtöbbször az eljáró bíróság állampolgárságát tekintik irányadónak".

36 Ennek az elméletnek mond ellent az alapeljárás alperese által a Bíróság elé terjesztett érvelés, amely azt állítja, hogy a 2201/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdése nem tartalmaz a kettős állampolgárság esetén alkalmazandó különös rendelkezéseket, és ezért ezekben az esetekben minden tagállam jogosult az állampolgárságra vonatkozó saját szabályozását alkalmazni. A francia jogi szakirodalomból, illetve a francia ítélkezési gyakorlatból az derül ki, hogy állpolgársági kollízió esetén amennyiben az egyik állampolgárság az eljárás bíróság helye szerinti tagállam állampolgársága, akkor ez az állampolgárság irányadó.

37 Ilyen feltételek mellett felmerül az a kérdés, hogy – amint arra Mesko Cs. M. hivatkozik – mivel a 2201/2003 rendelet nem rendelkezik kifejezetten a házastársak közös kettős állampolgárságáról, e rendelet 3. cikkének (1) bekezdését eltérően kell értelmezni akkor, ha a házastársak két azonos állampolgársággal is rendelkeznek, ahhoz az esethez viszonyítva, ha a házastársak csak egy közös állampolgársággal rendelkeznek.

38 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a közösségi jog egységes alkalmazásának követelményéből és az egyenlőség elvéből az következik, hogy a jelentésének és hatályának meghatározása érdekében a tagállami jogokra kifejezett utalást nem tartalmazó közösségi jogi rendelkezést az egész Közösségben önállóan és egységesen kell értelmezni, figyelembe véve a rendelkezés összefüggéseit és a kérdéses szabályozás célját (a 2201/2003 rendelet tekintetében lásd C-523/07. sz., „A”-ügyben 2009. április 2-án hozott ítélet [EBHT 2009., I-2805. o.] 34. pontját.

39 Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a 2201/2003 rendelet 3. cikkének (1) bekezdése nem tartalmaz semmiféle kifejezett utalást a tagállamok jogszabályaira az „állampolgárság” kritériuma pontos kiterjedése meghatározásának tekintetében.

40 Egyébiránt nem tűnik úgy, hogy a 2201/2003 rendelet – legalábbis elviekben – különbséget tenne azon különböző állampolgárságok között, amellyel valamely személy esetlegesen rendelkezhet.

41 Ennélfogva amennyiben a házastársak ugyanazon kettős állampolgársággal rendelkeznek, az eljáró bíróság nem hagyhatja figyelmen kívül azt a tényt, hogy az érintettek egy másik tagállam állampolgárságával is rendelkeznek, oly módon, hogy az olyan személyeket, akik két különböző tagállamnak ugyanúgy állampolgárai, úgy kezeli, mintha csupán az eljáró bíróság helye szerinti tagállam állampolgárságával rendelkeznének. Ez ugyanis azzal a következménnyel járna, hogy a 2201/2003 rendelet 64. cikke (4) bekezdésében kimondott elismerésre vonatkozó átmeneti szabályozás keretében e személyek nem hivatkozhatnának a megkeresett tagállam bíróságai előtt a hivatkozott rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontjára egy másik tagállam bíróságai joghatóságának megállapítása érdekében, miközben ez utóbbi tagállam állampolgárai is.

42 Ezzel szemben a 2201/2003 rendelet 64. cikke (4) bekezdésének értelmében amennyiben a házastársak rendelkeznek mind az eljáró bíróság helye szerinti tagállam állampolgárságával, mind egy másik tagállam állampolgárságával, az eljáró bíróságnak figyelembe kell vennie azt a tényt, hogy a másik tagállam bíróságai – abból a körülményből eredően, hogy az érintettek az utóbbi tagállamnak is állampolgárai – a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében ugyancsak joghatósággal rendelkeznek a házastársak közötti jogvitában való eljárásra.

43 Ebből következően az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy amennyiben a megkeresett tagállam bíróságának a 2201/2003 rendelet 64. cikke (4) bekezdésének alkalmazásával vizsgálnia kell, hogy egy bírósági határozat eredete szerinti tagállam bírósága a 2201/2003 rendelet 3 cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében joghatósággal rendelkezett volna-e, az utóbbi rendelkezéssel ellentétes, ha a megkeresett tagállam bírósága azon házastársakat, akik mind e tagállam állampolgárságával, mind az eredetileg eljáró tagállam állampolgárságával rendelkeznek, úgy tekinti, mintha e személyek csupán a megkeresett bíróság szerinti tagállam állampolgárai lennének. Éppen ellenkezőleg, e bíróságnak figyelembe kell vennie azt a tényt, hogy a házastársak a másik tagállamnak is állampolgárai, és ennélfogva a másik tagállam bíróságai ugyancsak joghatósággal rendelkeznek a házastársak közötti jogvitában való eljárásra.

A második és harmadik előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

44 Második és harmadik kérdésével – amelyeket együtt célszerű vizsgálni – a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kérdezi a Bíróságtól, hogy a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy az ugyanazzal a kettős állampolgársággal rendelkező házastársak házasságának felbontására joghatósággal rendelkező bíróság meghatározásakor csupán azon tagállam állampolgárságát kell-e figyelembe venni, amellyel e személyek a legszorosabb kapcsolatban állnak – vagyis a „legszorosabb kapcsolatot tükröző" állampolgárságot – oly módon, hogy csupán e tagállam bíróságai rendelkeznek joghatósággal az állampolgárság címén (második kérdés), vagy éppen ellenkezőleg, mindkét állampolgárságot figyelembe kell venni oly módon, hogy mindkét tagállam bíróságai rendelkezhetnek joghatósággal ezen a címen, mivel az érintettek saját maguk választhatják meg, melyik tagállam bíróságához fordulnak jogvitájuk eldöntése érdekében (harmadik kérdés).

45 Mesko Cs. M., valamint a lengyel kormány előadja, hogy amennyiben a házastársak két különböző tagállamnak ugyanúgy állampolgárai, a legszorosabb kapcsolatot tükröző állampolgárságot kell figyelembe venni. Ezzel kapcsolatban Mesko Cs. M. különböző elemekre, és különösképpen arra támaszkodva, hogy saját maga és Hadadi L. 1980 óta Franciaországban tartózkodnak, úgy véli, hogy az alapeljárás tekintetében a francia állampolgárság tükrözi a legszorosabb kapcsolatot. Arra hivatkozik, hogy a két állampolgárság egyenlőként történő elismerése „bíróságok versenyeztetését" váltaná ki, és a házastársak arra kapnának túlzott ösztönzést, hogy valamelyikük minél előbb eljárást indítson valamely joghatósággal rendelkező bíróság előtt annak érdekében, hogy a másik házastárs ne tudjon a másik tagállam bíróságai előtt eljárást indítani. A lengyel kormány úgy véli, hogy nem hagyható a felekre a joghatósággal rendelkező bíróság megválasztása, mivel ez a megoldás mértéktelen előnyt biztosít az azonos kettős állampolgársággal rendelkező felek részére, és arra ad lehetőséget számukra, hogy *de facto* saját maguk válasszák meg a joghatósággal rendelkező bíróságot, miközben a 2201/2003 rendelet más személyeknek nem biztosítja ugyanezt a lehetőséget. Ezen túlmenően a lengyel kormány szerint a bírósági határozatok hatékonyságát, valamint egyenlőségét bonyolítja, illetve visszaéléseket – mint például a „*forum shopping*" – teremtene, ha megengedhető lenne, hogy egy olyan tagállam joghatósága továbbra is fennálljon, amelynek területén a házastársak már régóta nem tartózkodnak.

46 Ezzel szemben Hadadi L., valamint a cseh, a finn, a francia, a magyar, a német és a szlovák kormány, illetve a Bizottság szerint a házastársak ugyanazon kettős állampolgársága esetén a 2201/2003 3 cikke (1) bekezdésének b) pontja alkalmazásával

bármelyik házastárs jogosult házasság felbontása iránti keresetet indítani azon két tagállam közül bármelyiknek a bíróságai előtt, amelyeknek az adott személy, illetve házastársa az állampolgára.

47 Ezzel kapcsolatosan elöljáróban emlékeztetni kell arra, hogy a 2201/2003 rendelet (1) preambulumbekezdéséből kiderül, e rendelet célja a szabadságon, biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megteremtése, ahol biztosított a személyek szabad mozgása. Ennek érdekében a hivatkozott rendelet II. és III. fejezete állapítja meg különösen a házassági kötelékek felbontásával kapcsolatos határozatok tekintetében fennálló joghatóságra, illetve azok elismerésére és végrehajtására irányadó szabályokat.

48 E tekintetben a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) és b) pontja több joghatósági okot is meghatároz, amelyek között nem állít fel rangsort. A hivatkozott 3. cikk (1) bekezdésének összes objektív feltétele vagylagos. Tekintettel a hivatkozott rendelet azon célkitűzésére, hogy biztosítsa a jogbiztonságot, a rendelet 6. cikke lényegében úgy rendelkezik, hogy az ugyanezen rendelet 3., 4. és 5. cikke szerinti joghatóság kizárólagos jellegű.

49 Következésképpen a 2201/2003 rendelet által a létrehozott a házassági kötelékek felbontásával kapcsolatos joghatóság felosztásának rendszere nem zárja ki a többes joghatóságot. Éppen ellenkezőleg, e jogszabály kifejezetten rendelkezik arról az esetről, amikor több bíróság rendelkezik joghatósággal, anélkül, hogy azok között bármiféle rangsor állna fenn.

50 E tekintetben miközben a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) pontjában felsorolt kritériumok a házastársak szokásos tartózkodási helyének különböző eseteit tárgyalják, az ugyanebben a bekezdés b) pontjában meghatározott kritérium szerint „mindkét házastárs állampolgár[ság]a, illetve az Egyesült Királyság és Írország esetében mindkét házastárs »domicile-[ja]« (lakóhelye)”. Vagyis az utóbbi tagállamok esetén felül azon tagállamok bíróságai, amelyek tagállamoknak a házastársak állampolgárai, ugyancsak joghatósággal rendelkeznek házassági kötelékek felbontásával kapcsolatos eljárások lefolytatására.

51 Mindazonáltal a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdése b) pontjának szövegezése egyáltalán nem enged arra következtetni, hogy csupán a „szorosabb kapcsolatot tükröző" állampolgárságot lehet figyelembe venni e rendelkezés alkalmazásakor. Mivel ugyanis e rendelkezés az állampolgárságot határozza meg joghatósági okként, egy egyértelmű és könnyen alkalmazható kapcsolóelemet részesít előnyben. Nem ír elő semmiféle, az állampolgársághoz kapcsolódó többletkritériumot, mint például az állampolgárság szoros mivoltát.

52 Egyébiránt azon értelmezés, miszerint kizárólag a „szorosabb kapcsolatot tükröző" állampolgárságot lehet figyelembe venni a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének alkalmazása tekintetében, e rendelkezés célkitűzései, illetve azon jogi környezet fényében, amelybe illeszkedik, nem megalapozott.

53 Egyrészt ez az értelmezés a jogalanyok joghatósággal rendelkező bíróságok közötti választási lehetőségének korlátozásához vezetne, különösen a személyek szabad mozgásához való jogának gyakorlása esetén.

54 Különösen – mivel a szokásos tartózkodási hely lényeges megfontolás a legszorosabb kapcsolatot tükröző állampolgárság megállapítása tekintetében – a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének a) és b) pontja gyakran fedné egymást. Ez ténylegesen azzal járna, hogy a több állampolgársággal rendelkező személyek esetén rangsort állítana fel a fenti 3. cikk (1) bekezdésének rendelkezései által kimondott joghatósági okok között, ám e rangsor nem következik a hivatkozott bekezdés szövegéből. Ezzel szemben egy olyan házaspár, amelynek tagjai csupán egy tagállam állampolgárai, továbbra is jogosultak e tagállam bíróságához fordulni, miközben szokásos tartózkodási helyük esetleg már évek óta nem ebben a tagállamban található, tovább e tagállammal már kevés kapcsolatuk áll fenn.

55 Másrészt mivel a „szorosabb kapcsolatot tükröző állampolgárság" fogalma nem túl pontos, számos ténybeli körülményt kellene figyelembe venni, amelyek nem mindig vezetnének világos megoldáshoz. Ebből következően a házastársak és az állampolgárságuk közötti kapcsolóelvek vizsgálatának szükségessége nehezítené a bírósági

joghatóság vizsgálatát, ami éppen a rendelet alkalmazásának azáltal történő könnyítésére vonatkozó célkitűzésének mondana ellent, hogy egy olyan kapcsolóelv alkalmazandó, amely egyszerű és egyértelmű.

56 Ugyan igaz, hogy a 2201/2003 rendelet 3 cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében több tagállam bíróságai is rendelkezhetnek joghatósággal, amennyiben az érintettek több tagállam állampolgárai. Mindazonáltal – amint azt a Bizottság, valamint a francia, magyar és szlovák kormány is kifejtette – abban az esetben, ha az érintettek több tagállam bíróságai előtt indítanának eljárást, a joghatósági kollíziót a hivatkozott rendelet 19. cikkének (1) bekezdésében meghatározott szabály alkalmazásával lehetne megoldani.

57 Végül el kell ismerni, hogy a 2201/2003 rendelet – mivel csupán a bírósági joghatóságot szabályozza, ám a jogszabályok kollízióját nem rendezi – úgy tűnik, hogy a Mesko Cs. M. által hivatkozottaknak megfelelően arra ösztönözheti a házastársakat, hogy minél előbb eljárást indítsanak valamely joghatósággal rendelkező bíróság előtt annak érdekében, hogy az e joghatóság szerinti nemzetközi magánjog alapján a házasság felbontására alkalmazandó anyagi jog szerinti előnyöket kihasználhassák. Mindemellett Mesko Cs. M. állításával ellentétben ebből a körülményből nem következik, hogy a hivatkozott rendelet 3 cikke (1) bekezdése b) pontjának értelmében joghatósággal rendelkező bíróság előtti eljárás visszaélésszerűnek tekinthető. Amint az a jelen ítélet 49–52. pontjából kitűnik, az azon tagállam bírósága előtti eljárás indítása, amelynek minkét házastárs állampolgára, még az ezen tagállammal való szoros kapcsolat hiányában sem ellentétes a hivatkozott rendelkezés célkitűzésével.

58 E körülmények között azt a választ kell adni a második és harmadik feltett kérdésre, hogy amennyiben a házastársak mindkét tagállamnak állampolgárai, a 2201/2003 rendelet 3 cikke (1) bekezdésének b) pontjával ellentétes az, hogy az egyik tagállam bíróságainak joghatóságát a másik tagállam bírósága kizárja azon az alapon, hogy a felperes esetében nem áll fenn egyéb kapcsolóelv ezzel a tagállammal. Éppen ellenkezőleg, azon tagállamok bíróságai, amely tagállamoknak a házastársak állampolgárai, e rendelkezés értelmében ugyancsak joghatósággal rendelkeznek, így a házastársak bármelyike jogosult tetszése szerint azon tagállami bíróság előtt eljárást indítani, amely a jogvitáról dönteni fog.

A költségekről

59 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (harmadik tanács) a következőképpen határozott:

1) Amennyiben a megkeresett tagállam bíróságának a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet 64. cikke (4) bekezdésének alkalmazásával vizsgálnia kell, hogy a bírósági határozat eredete szerinti tagállam bírósága a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontja értelmében joghatósággal rendelkezett volna-e, az utóbbi rendelkezéssel ellentétes, ha a megkeresett tagállam bírósága azon házastársakat, akik mind e tagállam állampolgárságával, mind az eredetileg eljáró tagállam állampolgárságával rendelkeznek, úgy tekinti, mintha e személyek csupán a megkeresett bíróság szerinti tagállam állampolgárai lennének. Éppen ellenkezőleg, e bíróságnak figyelembe kell vennie azt a tényt, hogy a házastársak a másik tagállamnak is állampolgárai, és ennélfogva a másik tagállam bíróságai ugyancsak joghatósággal rendelkezhettek.

2) Amennyiben a házastársak mindkét tagállamnak állampolgárai, a 2201/2003 rendelet 3. cikke (1) bekezdésének b) pontjával ellentétes az, hogy az egyik tagállam bíróságainak joghatóságát a másik tagállam bírósága kizárja azon

az alapon, hogy a felperes esetében nem áll fenn egyéb kapcsolóelv ezzel a tagállammal. Éppen ellenkezőleg, azon tagállamok bíróságai, amelyeknek a házastársak állampolgárai, e rendelkezés értelmében ugyancsak joghatósággal rendelkeznek, így a házastársak bármelyike jogosult tetszése szerint azon tagállami bíróság előtt eljárást indítani, amely a jogvitáról dönteni fog.

Aláírások